

12. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 1. ÜNİTE ÖZETİ -24-25

FELSEFE VE EDEBİYAT

- Sanatçı, edebî eseri oluştururken okuyucusuna bir mesaj aktarmak ister. Bu nedenle edebî eserler bir düşünce akımını ve felsefi anlayışı yansıtabilir.
- Aynı şekilde felsefe de düşüncelerin etkili biçimde aktarılabilmesi için edebiyattan yararlanmaktadır.
 - Görüldüğü gibi edebiyat ve felsefe ilişkisi doğal ve gereklidir.
 - Edebiyat ve felsefe, yaklaşımları farklı olsa da insanı ilgilendiren her şeyi anlamaya ve ifade etmeye çalışır.
 - Türk ve dünya edebiyatında sanatçılar eserlerini genellikle felsefi bir düşünceden etkilenerek meydana getirirler. Batı edebiyatına yön veren hümanizm, klasisizm, romantizm, egzistansiyalizm, postmodernizm gibi edebî akımların temelinde felsefi düşünceler vardır.
 - Felsefi düşüncelerini edebiyatın anlatım imkânlarından yararlanarak roman, deneme gibi edebî türler yoluyla ortaya koyabilen filozoflar da edebiyattan yararlandıkları için edebiyat-felsefe ilişkisi iki yönlü devam etmektedir.

PSİKOLOJİ VE EDEBİYAT

- Edebiyatın, psikolojinin ve psikanalizin temel konusu insandır. Bu nedenle de aralarında kaçınılmaz olarak yoğun bir ilişki vardır.
- Psikoloji biliminden yararlanan edebî eserlerde kahramanların ruhsal durumlarının okura yansıtılması, bir psikiyatr gözüyle eserdeki kahramanların bilinçaltının okura sunulması, eserlere farklı bakış açıları katmakta ve onu derinlikli bir yapıya kavuşturmaktadır.
- Hikâye, roman gibi edebî türlerde kahramanların ruhsal çözümlerinin psikoloji ve psikiyatrinin yardımıyla yapılması, okurun dolaylı yoldan bilgilendirilmesini de sağlayacaktır.
- İnsanı ruhsal yönden sağlıklı kılmak için uğraşı veren psikoloji biliminin son yıllarda insanı etkileme gücü yüksek edebî eserlerden yararlanması, böylece ortaya "bibliyoterapi" adı verilen psikolojik yöntemin çıkması da psikoloji ve edebiyatın kaçınılmaz ilişkisinin bir sonucudur.

DİL DEĞİŞİMİ

- Canlı bir varlık olan dil, yıllar geçtikçe değişime uğrar. Dil, kalıplaşmış bir yapıya sahip olmadığından durgun ve değişmez değildir. Dil değişen, gelişen bir özelliğe sahiptir.
- Bireyler, toplumlar değiştikçe dil de değişir, gelişir. Dinî, siyasi, toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler insanların hayat tarzlarını, düşünce şekillerini değiştirir. Bu da dile yansır ve dili değiştirir. Yeni kavramları karşılamak için yeni kelimeler üretilir. Toplumlar iletişim içinde olduklarından zamanla ortaya çıkan yeni kavramları karşılamak için çeviri yoluyla da dile yeni kelimeler girer.
- Türklerin İslamiyet'i kabulü, Anadolu'ya gelip yerleşmesi sonucu Türkçeye Arapça ve Farsçadan pek çok kelime ve dil kuralı geçmiş, bu nedenle Türkçede çeşitli değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimler zamanla yazı dili ve konuşma dilini birbirinden ayırmıştır.
- Tanzimat'ın ilanıyla Batılı toplumlarla yaşanan yoğun ilişkiler sonucu Türkçeye Batı dillerinden de birçok kelime geçmiş, bunlar da dilimizi etkilemiştir.
- Millî Edebiyat Dönemi'nde başlatılan dilde sadeleşme çalışmaları Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiş, günümüzde yazı dili ve konuşma dili birbirine iyice yaklaşmıştır.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN TARİHİ SÖZLÜKLERİ

- ✚ Tarihî sözlüklerimiz denince akla öncelikle "Divanü Lügati't-Türk" geliyor. Divanü Lügati't Türk yalnızca bir sözlük değil, Türkçenin zenginliğini işleyen folklorik bir kültür hazinesidir. Türkçenin Arap dili karşısında zengin bir dil olduğunu örneklemek amacını güder. Kâşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır.
- ✚ TÜRK DİLİNİN İLK SÖZLÜĞÜ DÎVÂNÜ LÜGÂTİ'T-TÜRK, Türk topluluklarının dili, edebiyatı, yaşayışı ve âdetleri üzerine yirmi yıla yakın malzeme topladıktan sonra Bağdat'a gelen Kâşgarlı, 1072 yılında yazmaya başladığı eserini 1074 yılında tamamlayarak Halife Muktedî Biemrillah'a sunmuştur.
- ✚ Dîvânü Lugâti't-Türk, bütün Türk illerini ve dillerini kapsayan, bin yıl öncesinin Türk toplulukları hakkında önemli bilgiler içeren kaynak eserdir.

- ✚ Türk yazı dillerinin, lehçelerinin ve ağızlarının dil özelliklerini belirleyen, dokuz bin civarındaki söz varlığını derleyerek bir araya getiren Kâşgarlı Mahmud Arapça kökenli dîvân sözünü 'sözlük' anlamında kullanmıştır.
- ✚ Divanü Lügati't-Türk'ten sonra ilk sözlük örneklerini Arapça ve Farsçadan çeviri yoluyla yapılmış denemeler olarak değerlendirmek gerekir.
- ✚ Akla gelen diğer sözlükler:

Ferişteoğlu Lügati- Ferišteoğlu Abdüllâtif	Lügat-i Şahidi- Şahidi
Lügat-i Nimetullah- Nimetullah	Cami'ü'l-Fürs-İbni Kemal
Bahrü'l-Garaib-Lütfullah b. Yusuf Halimî ve Miftahü'l-Lüga-Amasyalı Şeyh Mahmud b. Edhem	
- ✚ 19. yüzyılda baskı tekniklerinin gelişmesiyle sözlük türleri de artar.
- ✚ 1928 yılına kadar eski harflerle basılmış Türkçe sözlüklerin sayısının 250 civarında olduğu bu konuda yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. İlki "Şeyhülislâm Esat Efendi'nin hazırlamış olduğu "Lehçetü'l-Lügat"tır. En gelişmiş olan da "Kamus-i Türkî"dir. Kamus-i Türkî "Türk" adını taşıyan ilk sözlüğümüzdür. 20. yüzyılın başında yayımlanır.
- ✚ Türk Dil Kurumu, Türk dili konusundaki çalışmalarını resmî ve bilimsel çerçevede yürütmek amacıyla Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla 12 Temmuz 1932'de kurulmuştur. Türkiye Türkçesinin çağdaş sözlüğünü sürekli geliştirerek genel ağ ortamında sürekli güncelleyen Türk Dil Kurumu, 2023 yılında Türkçe Sözlük'ün 12. baskısını yayımlamıştır.
- ✚ "Yazım Kılavuzu"nun son baskısı ise 2012 yılında yayımlanmıştır. Türk Dil Kurumu tarafından derleme, tarama, terim, öteki Türk lehçeleri, eski lehçeler vb. konularda da sözlükler yayımlanmıştır.
- ✚ Bu sözlüklere <http://tdk.gov.tr> genel ağ adresinden ulaşılabilir.
- ✚ Günümüzde farklı kurum ve kişilerce yayımlanmış Türkçe sözlükler, Osmanlıca-Türkçe sözlükler, terim, deyim ve atasözü sözlükleri de bulunmaktadır